

הוא לעולם: מה לך שאתה מתמוטט? אמר לו: רבונו של עולם, איני יכול לעמד, שאין בי יסוד על מה שאתקנים. אמר לו: הרי אני עתיד להעמיד בך צדיק אחד שהוא אברהם שיאהב אותי. מיד עמד העולם בקיומו. זהו שכתוב (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. אל תקרי בהבראם אלא באברהם. באברהם מתקנים העולם.

אמר רבי חייא, (ישעיה מוה) מגיד מישרים, שהנה השיב העולם לקדוש-ברוך-הוא: אותו אברהם עתיד הוא שיצאו ממני בנים שיחריבו את המקדש וישורפו את התורה. [נ"א לצאת ממנו ישמעאל. אמר לו: הנה יצחק! אמר לו: עתיד לצאת ממנו עשו הרשע שיחריב את בית המקדש וישורף התורה.] אמר לו: עתיד אדם אחד לצאת ממנו שהוא יעקב, ויצאו ממנו שנים עשר שבטים כלם צדיקים. מיד התקנים העולם בשבילו. זהו שכתוב מגיד מישרים.

רבי אלעזר אומר, הרי הערנו, וידבר, ויגד, ויאמר - כלם לטעמם מתפרשים. וידבר הוא בגלוי, דרגה חיצונית, שאינה דרגה פנימית כמו אותן הדרגות העליונות. וזהו דבר צדק. ויגד, הוא רמז לדרגה פנימית עליונה ששולטת על הדבור, וזהו מגיד מישרים. מי המישרים? זו הדרגה העליונה שיעקב שרוי בה. זהו שכתוב (תהלים עט) אתה כוננת מישרים. ומשום כך כתוב מגיד ולא כתוב דובר.

אמר רבי יצחק, ויהי כתוב (דברים ד) ויגד לכם את בריתו? אמר לו, כך הוא ודאי, היא הדרגה ששולטת על התחתונה שהיא דבר צדק, והכל [בה] הוא [נ"א לשלחן הפיר] להתבונן [יש] כאן. בא ראיה, שאף על גב שהדבור הוא תחתון, אל תאמר שאינו עליון, אלא ודאי הדבור הוא מלא מן הכל

רבונו של עולם לא יכולנא למיקם דלית בי יסודא על מה דאתקנים. אמר ליה הא אנא זמין למיקם בך חד צדיק דאיהו אברהם די ירחים לי. מיד קאים עלמא בקיומיה הדא הוא דכתיב, (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אל תקרא בהבראם אלא באברהם. באברהם מתקנים עלמא.

אמר רבי חייא (ישעיה מוה) מגיד מישרים. דהא אתיב ליה עלמא לקדשא בריה דהוא ההוא אברהם זמין הוא דיפקון מניה בנין דיחריבו מקדשא ויוקידו אורייתא. (נ"א לנפיק מניה ישמעאל, אמר ליה הא יצחק, אמר ליה זמין למיפק מניה עשו חריבא דיחריב בי מקדשא ויוקיד אורייתא), אמר ליה זמין חד בר נש למיפק מניה דאיהו יעקב ויפקון מניה תריסר שבטין פלהו זכאין. מיד אתקנים עלמא בגיניה הדא הוא דכתיב מגיד מישרים.

רבי אלעזר אומר הא אתערנא וידבר ויגד ויאמר פלהו לטעמייהו מתפרשן. וידבר איהו באתגליא דרגא לבר, דלא איהו דרגא פנימאית כאנון דרגין עלאין, ודא איהו (ישעיה מוה) דובר צדק. ויגד איהו רמז לדרגא פנימאית עלאה דשולטא על דבור, ודא הוא מגיד מישרים. מאן מישרים דא דרגא עלאה דייעקב שרייא ביה הדא הוא דכתיב, (תהלים עט) אתה כוננת מישרים. ובגין כך מגיד פתיב, ולא כתיב דובר.

אמר רבי יצחק והא כתיב, (דברים ד) ויגד לכם את בריתו. אמר ליה הכי הוא ודאי איהו דרגא דשולטא על תתאה דאיהו דובר צדק. וכלא (בה) איהו (נ"א לאשתלא איבא) לאסתכלא

ששולטת על התחתונה שהיא דבר צדק, והכל [בה] הוא [נ"א לשלחן הפיר] להתבונן [יש] כאן. בא ראיה, שאף על גב שהדבור הוא תחתון, אל תאמר שאינו עליון, אלא ודאי הדבור הוא מלא מן הכל

והוא דרגה עליונה, וסימן לדבר - (שם לב) כי לא דבר רק הוא מכם. רבי אלעזר היה הולך לבית חמיו, והיו עמו רבי חייא ורבי יוסי ורבי חזקיה. אמר רבי אלעזר, הנה ראיתי שהתעוררות של מעלה אינה אלא פשמתעורר למטה, שהרי ההתעוררות של מעלה תלויה בתשוקה של מטה [הדבר].

פתח ואמר, (תהלים פג) אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל. זו היא ההתעוררות של מטה כדי לשלט. אמר דוד, אלהים אל דמי לך, להעיר אל העליון ולהתחבר אל הימין. מה הטעם? משום (שם) כי הנה אויביך יחמיון וגו'. [והחוב] כי נועצו לב יחדיו עליך ברית יכרתו. ומשום כך, אלהים אל דמי לך להעיר כלפי מעלה, שהרי אז מתעורר הימין וקושר אותה עמה. וכאשר נקשרת בימין, אז נשברים השונאים, שכתוב (שמות טו) 'מינך ה' נאדרי בפת מינך ה' תרעץ אויב.

ובא וראה, בשעה שהתחברו כל אותם המלכים להלחם בקרב על אברהם, התיעצו להעבירו מן העולם, וכיון ששלטו בלוט בן אחיו של אברהם, מיד הלכו, שכתוב ויקחו את לוט ואת רכשו בן אחי אברהם וילכו. מה הטעם? משום שדמותו של לוט הייתה דומה לאברהם, ומשום כך וילכו, שכל אותו הקרב היה בשבילו.

מה הטעם? משום שאברהם היה מוציא את בני העולם מעבודה זרה ומכניס אותם לעבודת הקדוש ברוך הוא. ועוד, הקדוש ברוך הוא העיר אותם בעולם כדי לגדל את שמו של אברהם בעולם ולקרב אותו לעבודתו. וסוד הדבר

(איכא) הקא. (נ"א אתיא). תא חזי, דאף על גב דדבור איהו תתא, לא תימא דלא עלאה איהו, אלא ודאי דבור מלייא איהו מפלא ודרגא עלאה איהו. וסימניך (דברים לב) כי לא דבר רק הוא מכם.

רבי אלעזר הוה אזיל לבי חמיו, והוה עמיה רבי חייא ורבי יוסי ורבי חזקיה. אמר רבי אלעזר הא חמינא דאתערוותא דלעילא לאו איהו אלא כד אתער לתתא דהא אתערוותא דלעילא בתיאובתא דלתתא תלייא (מלתא).

פתח ואמר, (תהלים פג) אלהים על דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל. דא הוא אתערוותא דלתתא בגין לשלטאה. אמר דוד, אלהים אל דמי לך, לאתערא לגבי עלאה ולא תחברא גבי ימינא. מאי טעמא בגין (תהלים פג) כי הנה אויביך יחמיון וגו' (ובתיב) כי נועצו לב יחדיו עליך ברית יכרתו, ובגין כך אלהים אל דמי לך לאתערא לגבי עילא, דהא כדין אתערת ימינא וקטירת לה בהדה. וכד אתקשרת בימינא כדין אתבר שניאין דכתיב (שמות טו) 'מינך ה' נאדרי בפת מינך ה' תרעץ אויב.

ותא חזי בשעתא דאתחברו כל אנון מלכין לאגחא קרבא עליה דאברהם, אתיעטו לאעברא ליה מן עלמא, וכיון דשלטו בלוט בר אחוה דאברהם מיד אזלו, דכתיב ויקחו את לוט ואת רכשו בן אחי אברהם וילכו. מאי טעמא, בגין דדיוקניה דלוט הוה דמי לאברהם, ובגין כך וילכו, דכל ההוא קרבא בגיגיה הוה.

מאי טעמא. בגין דהוה אברהם אפיק בני עלמא מפולחנא נוכראה ואעיל לון בפולחנא דקודשא בריך הוא. ותו קדשא בריך הוא